

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA
Izpitna pola 1

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 25. avgust 2010

SPLOŠNA MATURA

RAZPRAVLJALNI ESEJ

ŽIVLJENJSKI PEČAT

Kandidat je v eseju skušal

A predstaviti in primerjati Bubijevo mater in Aljoševo babico;

do 8 točk

za predstavitev in primerjavo matere in babice, npr.: Obe, Bubijeva mati in Aljoševa babica, se znajdeti v tuji deželi. Charlotte se rodi v Franciji, a se s starši že zelo zgodaj preseli v Sibirijo. Po očetovi nenadni smrti odideta z materjo Albertine v Francijo. Albertine se nato sama vrne v Rusijo. Charlotte ji sledi v tujo deželo in se tam poroči. Preživi grozote stalinizma, 2. svetovne vojne in težko povojno obdobje. Nauči se ruščine in sprejme novo domovino, vendar je duhovno ves čas povezana s Francijo. Bubijeva mati pa je Nemka, ki se z možem Slovincem iz Švice preseli v njegovo domovino. V novem okolju se ne znajde in ga tudi noče sprejeti. Noče se naučiti slovenščine, zato ostaja v moževi domovini večna tujka. Obe ženski sta pametni, pridni, delavni, dosledni, le Charlotte je mnogo mehkejša, njena razgledanost, humanizem in širina očarajo okolico, da jo ta tudi spoštuje in poskuša razumeti njeno "francoskost". Bubijeva mati pa je trda, neizprosna, vzvišena, nesrečna in neprilagodljiva, zato jo okolica težko sprejema in tudi domači imajo zaradi njene "nemškosti" v vojnem času težave. Medtem ko Charlotte ne zlomijo še tako pretresljivi dogodki, kot sta posilstvo in izguba ljubega moža, pa Bubijevo mater psihično prizadenejo vse, še tako majhne spremembe, in se dokončno zlomi, ko ji umre mož. Takrat zaplava v svoj svet, s čimer otežuje že tako slab družinski položaj;

(do 2 + do 2 točki)

za predstavitev brez primerjave;

8 točk

B ugotoviti, katere njune osebnostne lastnosti fanta najbolj opazita, in to ponazoriti z dogodkom iz romanov;

*do 3 + do 2 točki +
do 3 + do 2 točki*

za ugotovitev, katere njune lastnosti fanta najbolj opazita in za ponazoritev izbire z dogodkom, ki to potrjuje, npr.: Oba fanta imata svojo mater oz. babico rada, a Bubi vedno najbolj opazi materino doslednost, grobost, odločnost in čut za poštenje, Aljoša pa babičino dostojanstvo, mirnost in razumevanje. Tako je Aljošo na primer očarala babica s svojo mirnostjo in dostojanstvom, ko se je v vasi samo ona lahko pogovarjala z vaškim posebnežem in pijancem Gavriličem, pred katerim so se vsi poskrili, kadar se je pojavil na dvorišču, ker so se ga bali. Podobno se je zgodilo tudi med njegovimi zadnjimi počitnicami pri babici. Opazoval jo je, kako prijazno se je pogovarjala z njim na praznem dvorišču, saj so vsi drugi pobegnili pred to "pošastjo". Ko se je vrnila v hišo, mu je povedala, da ji je pripovedoval o svojem doživljanju vojnih grozot. Čutil je namreč, da ji lahko zaupa, saj je edina, ki ga razume. Bubi pa materino odločnost, doslednost in skrb za poštenje večkrat občuti na lastni koži. To se je zgodilo tudi takrat, ko se je odločil vstopiti v domobransko vojsko. Zaradi svoje mladoletnosti je potreboval dovoljenje staršev. Ker je vedel, da ga ne bo dobil, se je odločil za zvijačo. Materi je v podpis podtaknil prazen list, na katerega bi kasneje sam napisal dovoljenje, a mati praznega lista ni hotela podpisati, češ da tega dosledno nikoli ne dela. Ko ji je nekaj dni kasneje v podpis spet pomolil prazen karirast list in ji rekel, da se mora podpisati zaradi nezadostno ocenjene matematične naloge, se je mati sicer podpisala, a na drugo stran pod nalogo, saj je rekla, da je tako edino prav in pošteno;

10 točk

C pojasniti, katera izmed njiju bolj zaznamuje življenje odraščajočega fanta in zakaj;

do 6 točk

za **pojasnitev**, katera izmed njiju bolj zaznamuje življenje odraščajočega fanta in zakaj, npr.: Čeprav oba mladostnika mater oz. babico spoštujeta in upoštevata, pa ima babica veliko večji vpliv na vnuka kot mati na sina. Bubi sicer upošteva materine želje oziroma zapovedi, a se, če se le da, odloči po svoje. Ni veliko doma, saj je bolj otrok ulice. Odprtih oči hodi po svetu in njegova iznajdljivost in bistrost mu pomagata, da hitro ugotovi, kaj mora storiti, kako lahko družini pomaga in kaj je tisto, kar ga osrečuje. Mamina "nemškost" ga v družbi ovira, saj so vojne razmere Nemcem sovražne, se pa tudi zgodi, da s ponosom pove, da je mati Nemka, in se izkaže z znanjem nemščine. Aljoša pa vse poletne počitnice preživi pri babici v Sibiriji. Tam njega in sestro nauči francoščino in ta postane njihov pogovorni jezik. Babica jima pripoveduje zgodbe iz francosko-ruske zgodovine in Francija se počasi vraste v Aljošo. Tako zelo francoski postane, da ga vrstniki imenujejo kar "Francuz". Babica mu s svojim razkrivanjem literature vcepi tudi ljubezen do besedne umetnosti, kar ga usmeri v literarno ustvarjanje. S pripovedovanjem zgodb pritegne pozornost vrstnikov. Aljošo v iskanju svoje identitete ta babičin vpliv večkrat moti, rad bi bil le Rus med svojimi vrstniki. Med zadnjim poletjem, ki ga preživi z babico, pa ugotovi, da je njegova rusko-francoska dvojnost tisto pravo, kar ima, kar mu je vcepila babica in kar ga osrečuje;

(do 3 točke)

(samo za pojasnilo, kako zaznamuje odraščajočega fanta);

6 točk

Č presoditi, kaj je bralca v življenju obeh fantov najbolj presenetilo in zakaj;

do 2 + do 4 točke

za **presajo**, kaj je bralca v življenju obeh fantov najbolj presenetilo in zakaj.

6 točk

RAZLAGALNI/INTERPRETATIVNI ESEJ

Andreï Makine: Francoski testament (odlomek)

Andreï Makine: Francoski testament. Maribor: Litera, 2009. 65–68

Kandidat je v eseju skušal

A povzeti osrednji dogodek v odlomku in razložiti, kako ga obe literarni osebi doživita;

do 4 + do 6 točk

za **povzetek osrednjega dogodka v odlomku in za razlago doživljanja obeh literarnih oseb, npr.:** Osrednji dogodek v odlomku je pripovedovanje ob ognju oz. nenavaden odziv prijatelja Paške na pripovedovanje glavnega junaka, prvoosebnega pripovedovalca. Ta pripoveduje zgodbo neke Hugojeve pesmi, v kateri mladi pobalin Gavroche otroško, a vendar absurdno odgovorno sprejme svojo neupravičeno kazen. Čeprav bi se lahko izognil smrti, priteče nazaj, pred puške krivičnih vojakov. Njegovo vedenje je tako ganilo Paško, da je skoraj gol stekel v sneg in se zjokal nad usodo literarnega junaka.

Oba prijatelja se močno in različno odzoveta na osrednji dogodek. Pripovedovalec se sploh ne zaveda, zakaj je takrat začel pripovedovati prav tisto zgodbo, in ne katere druge. Paško pozna kot samotneža in posebneža, ki zaradi revščine in pomanjkanja zanimanja za pouk šole ne obiskuje, zato ga njegov burni odziv zelo preseneti, hkrati pa je na skrivaj ponosen, da je odsev Charlottine domovine prevzel še nekoga ... Med pripovedovanjem se je zdelo, da ga je Paška najprej poslušal raztreseno, ob besedah literarnega junaka »Sem že tu« pa je vzdrhtel in bos zakorakal v sneg. Paška je pridušeno jokal, njegov obraz je bil spačen od bolečine. Ker ga je bilo sram pred prijateljem pokazati svoja čustva, se je obrisal ob rokav in se izgovoril, da ima oči mokre od dima. Prijatelja je presenetilo to, da je bil Paška bolj pretresen nad usodo upornega fantiča kot nad dejstvom, da je sam le uro prej za las ušel utopitvi;

10 točk

B navesti slogovne prvine in pojasniti, kako je z njimi pisatelj izrazil njuno razpoloženje;

do 6 točk

za **pojasnilo slogovnih prvin za izražanje njunega razpoloženja, npr.:** Pisatelj je izrazil njuno razpoloženje z različnimi slogovnimi prvinami: natančnim opisom, živim in dinamičnim dialogom, ločilom zamolčanosti oz. nedorečenosti (tri pike), ustvarjanjem dramatične napetosti ... Da bi tudi bralec globoko občutil, kar je pretreslo Paško, je avtor s pomočjo nasprotja postavil Paško najprej ob ogenj, nato pa v sneg ter z napeto zgodbo pojasnil bistvo umetniškega doživetja. Za prikaz njunega čustvenega razpoloženja je npr. pomemben dialog, ki povečuje napetost zgodbe. Sledi pripovedi mladega pripovedovalca, je pa tudi sestavni del pripovedovane zgodbe. Dramatično grajen dialog še bolj zgosti opis z učinkovitimi podobami (ječanje raznaša veter, veter napihuje Paškov pulover kot kratko volneno obleko ...);

6 točk

C razložiti, kako je bralec doživel osrednji dogodek;

do 4 točke

za **razlago bralčevega doživetja osrednjega dogodka;**

4 točke

- Č** pojasniti, zakaj je pripovedovalec ta dogodek imenoval »čudež, ki mi je razkril vsemogočnost pesniškega jezika«, in ga označil za najsrečnejši dan njegovega življenja;

do 6 točk

za **pojasnilo** poimenovanja osrednjega dogodka kot čudež razkritja vsemogočnosti pesniškega jezika in **oznake** tega dogodka kot najsrečnejšega dneva njegovega življenja, npr.: Pripovedovalec je imenoval osrednji dogodek za čudež, saj je njegovo pripovedovanje zgodbe zelo pretreslo (na videz) robatega in skoraj divjega dečka Paško. Pripovedovalec se je čudil moči Paškovega vživljanja v pesemskega mladega upornika in Paškovi jezni vztrajnosti, ko je hotel izvedeti natančno usodo Gavrocha. Dejstvo, da je lahko pripovedovana pesem tako ganila povsem preprostega in umetniško neukega dečka, je zvišalo samozavest glavnemu liku, ki je bil zaradi svoje drugačnosti nezadovoljen sam s sabo, čeprav se je tudi zavedal bogastva svoje domišljije in pripovedovalske moči. Tisti večer je spoznal, da je zelo pomemben slog pisanja in da je zgolj preigravanje z besedami nesmiselno, saj literatura ne sme pustiti bralca hladnega. Paškova prošnja, naj mu prinese pripovedovano pesem v šolo, je bila največji dokaz njegove umetniške (pripovedovalske) nadarjenosti, ki je bila sicer med vrstniki mlačno sprejeta. Potrditev, da še nekdo tako močno doživlja umetnost, je ta dan spremenila v njegov najsrečnejši dan;

6 točk

- D** pojasniti pomen odlomka za celotni roman;

do 4 točke

za **pojasnilo** pomena odlomka za celotni roman, npr.: Odlomek je pomemben za celotni roman, saj v njem pripovedovalec doživi svetlo stran svoje drugačnosti, hkrati pa odkrije lastno vodilo pri branju in pisanju. Pripovedovalčeva podoba v odlomku je podobna celotnemu romanu, a je osvetljena pretežno pozitivno. Fant je namreč samotarski najstnik, ki zelo občutljivo zaznava sebe in okolico. Večino prostega časa bere, počitnice pa preživlja pri babici v Sibiriji in si ob njenem pripovedovanju gradi svoj francoski vzporedni svet. Umetnost ga je naredila še bolj pronicljivega in samosvojega, obenem pa se je ravno zaradi svoje drugačnosti bolj kot njegovi vrstniki posvečal knjigam. Če je pred odlomkom v romanu nanizanih veliko negativnih posledic njegove drugačnosti, je v odlomku prikazano veselje zaradi bogate domišljije in »francoskega« pečata, saj si je z njima utrdil prijateljstvo. Odlomek pa je za celotni roman pomemben tudi zaradi tega, ker je pripovedovalec v njem spoznal bistvo kvalitetne knjige: »prodorno harmonijo vidnega«, ki jo imenuje slog. Ker spretni zgodbar v odlomku postane kasneje pisatelj, je to spoznanje zanj bistveno.

4 točke

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:

a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,

b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo ustrezno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	6	5	5
449–300	4	4	4
299–150	2	2	1
pod 150	1	1	0